

HITNE MJERE ZAŠTITE ŽRTAVA NASILJA U PORODICI⁶

URGENT MEASURES OF PROTECTION OF FAMILY VIOLENCE VICTIMS

Ljubinko Mitrović

Fakultet pravnih nauka Univerziteta APEIRON⁷

Nikolina Grbić-Pavlović

Visoka škola unutrašnjih poslova Univerziteta u Banjoj Luci⁸

Sažetak

Pravna regulisanost problema nasilja u porodici novijeg je datuma i dešava se, baš, nekako sa promjenama u percipiranju porodičnog nasilja kao javnog, a ne kao isključivo privatnog problema. Na međunarodnoj pozornici intenzivno se pristupa pravnom regulisanju nasilja u porodici. Unutar Bosne i Hercegovine i Republike Srpske proces pravnog regulisanja nasilja u porodici posebno je aktuelan u posljednjih 15 godina. U Republici Srpskoj 2012. godine donesen je potpuno novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 102/12, 108/13, u daljem tekstu: Zakon). To je već drugi zakon kojim se posebno reguliše oblast nasilja u porodici. Ovim Zakonom predviđena je veoma značajna novina, a ona se odnosi na uvođenje „hitnih mjera zaštite“. Kao naročite mjere koje se mogu izreći nasilniku prije pokretanja postupka ili u toku postupka predstavljaju bitnu odliku novog Zakona. Upravo u ovom radu biće više riječi o ovim mjerama. Kako je sprovođenje ovih mjera u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova, pored zakonskih odredbi o hitnim mjerama zaštite, u drugom dijelu rada biće više riječi o Pravilniku o načinu sprovođenja hitnih i zaštitnih mjera koje su u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 73/14, u daljem tekstu: Pravilnik).

Ključne riječi: nasilje u porodici, hitne mjere zaštite, policijski službenici.

---

⁶ Rad je bio prezentovan na Međunarodnoj konferenciji o društvenom i tehnološkom razvoju, STED 2015, održanoj 01. i 02.10.2015. godine, u Banjoj Luci, u organizaciji Univerziteta za poslovni inženjering i menadžment Banja Luka.

⁷ Email: ljubinko58@gmail.com

⁸ Email: nikolinagrbić@blic.net

Summary

Legal regulation of family violence is of recent date and has been occurring simultaneously with the changes in perception of family violence as public and not exclusively personal problem. There is an intensified action at the international scene when it comes to legal regulation of family violence. This process of legal regulation of family violence has been happening in Bosnia and Herzegovina and the Republic of Srpska in the last 15 years. In 2012 the Republic of Srpska passed a new Law on Family Violence Protection (“Official Gazette of the Republic of Srpska”, 102/12, 108/13), hereinafter: Law. It is the second law in row which specifically deals with the issue of family violence. This new law sets out one novelty and those are “urgent measures of protection”. They are special measures that can be imposed against an offender before or during the procedure and are an important feature of the new Law. This paper will further inspect these measures. Since the Ministry of the Interior is in charge of the implementation of these measures, besides the law provisions on urgent measures of protection, the second part of the paper will tackle the Rulebook on the manner of implementation of urgent and protective measures under the competence of the Ministry of the Interior (“Official Gazette of the Republic of Srpska”, 73/14).

Keywords: family violence, urgent measures of protection, police officers

1 Uvod

Nasilje u porodici je jedan od oblika rodno zasnovanog nasilja, odnosno nasilja zasnovanog na polu. Rodno zasnovano nasilje je globalni fenomen, koji najčešće pogađa žene i djevojčice širom planete, u svim državama i kulturama, bez obzira na društveno uređenje, religiju, vrijednosti i stavove. Dešava se svakodnevno i svugdje i zbog toga se posebna pažnja posljednjih godina poklanja ovom problemu⁹. Smatra se da su njegovi korijeni duboko utkani u patrijarhalnoj tradiciji i da se promjenom štetnih rodni stereotipa i ukidanjem rodne diskriminacije (diskriminacije po osnovu pola) može uticati na smanjenje, odnosno ukidanje rodno zasnovanog nasilja kao ekstremnog oblika diskriminacije (Gender centar Vlade Republike Srpske, 2010).

U svim dijelovima svijeta žene trpe nasilje od strane partnera ili muških članova porodice. Dugo se rasprostranjenost nasilja mogla samo pretpostavljati, pošto slučajevi nasilja koji su dospijevali u javnost predstavljaju samo vrh ledenog brijega. U posljednjoj deceniji, rasprostranjenost nasilja nad ženama otkrivena je u obimnim

---

⁹ „Prvo istraživanje o nasilju u porodici, koje je postavilo temelje drugim istraživanjima i zahtjevima za suočavanjem sa problemom i traženjem rješenja, vezuje se za 1962. godinu i studiju Sindrom pretučenog djeteta čiji je tvorac Henry Kempe,...sedamdesetih godina oglašavaju se žene („pokret pretučenih žena“)...“ Prije toga, kao da ova vrsta nasilja nije ni postojala. Vjerovalo se da je nasilje u porodici sporadična pojava. „Najprije se javilo interesovanje za fizičko nasilje nad djecom, potom za nasilje nad ženama...tek sredinom osamdesetih počelo se govoriti o nasilju prema roditeljima ili starijim članovima porodice...“ (Jovanović, 2010, 36).

istraživanjima sprovedenim u nekoliko evropskih zemalja. Prvo reprezentativno istraživanje sprovedeno u Njemačkoj na više od 10.000 ispitanica pokazalo je da približno jedna od četiri žene (25%) trpi fizičko ili seksualno nasilje od strane partnera (Savezno ministarstvo za porodicu, starije građanke, žene i omladinu 2004). Prema jednom istraživanju sprovedenom u okviru britanskog istraživanja kriminala, 21% žena su bile žrtve fizičkog nasilja ili prijetnji od strane partnera bar jednom u životu (Valbi/Alen 2004). U studiji o rasprostranjenosti nasilja sprovedenoj u Finskoj (Hajskanen/Pispa 1998), 20% žena izjavile su da su trpjele nasilje od strane partnera. Osim nanošenja strahovite patnje, nasilje nad ženama rezultira i troškovima za žrtve i društvo (Valbi 2004, Svjetska zdravstvena organizacija 2004). U toku istraživanja, Valbijeva je otkrila da se troškovi porodičnog nasilja u Engleskoj i Velsu procjenjuju na 23 milijarde funti godišnje (Logar, 2005).

Kao jedan od najvećih izazova današnjeg društva u Bosni i Hercegovini, nasilje u porodici je problem koji polako, ali sigurno, izlazi iz privatne u javnu sferu. Tako su, u Bosni i Hercegovini, a u cilju adekvatnog odgovora na ovaj problem, usvojeni entitetski zakoni o zaštiti od nasilja u porodici i donesene strategije na nivou države i entiteta. Inkriminisanost nasilja u porodici u pravnom sistemu Republike Srpske prisutna je od 2000. godine, tačnije od uvođenja krivičnog djela „nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici“ u Krivični zakon Republike Srpske (Mitrović i Grbić-Pavlović, 2009). Nakon pet godina, odnosno 2005. godine, donesen je Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u Republici Srpskoj, koji je izmijenjen i dopunjen 2008. godine. Ova dva zakona (do 2012. godine – kada se ponovo donosi novi sistemski zakon koji uređuje ovu oblast) su predstavljali osnovu pravnog regulisanja problema porodičnog nasilja. Danas, kao što je već navedeno, nasilje u porodici je regulisano potpuno novim zakonskim propisom koji je donesen 2012. godine, sa jednim izmjenama u 2013. godine. Ovim aktom nasilje u porodici se i dalje tretira kao prekršaj. Pored zakona Republike Srpske, regulativa postoji i na državnom nivou. Godine 2003. donesen je Zakon o ravnopravnosti polova u BiH, kao *lex specialis* koji nasilje u porodici tretira kao krivično djelo i propisuje kaznu za njegovo vršenje.

2 Vječita dilema u Republici Srpskoj: Nasilje u porodici - krivično djelo ili prekršaj

U skladu sa Konvencijom o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici Vijeća Evrope nasilje u porodici je definisano kao svako djelo fizičkog, seksualnog, psihičkog, odnosno ekonomskog nasilja do kojeg dolazi u okviru porodice ili domaćinstva, odnosno između bivših ili sadašnjih supružnika ili partnera, nezavisno od toga da li učinilac dijeli ili je dijelio isto prebivalište sa žrtvom (Vijeće Evrope, 2011).

Tako se u članu 6. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici navodi da nasilje u porodici predstavlja svaka radnja nasilja člana porodice ili porodične zajednice kojom

se ugrožava spokojstvo, psihički, tjelesni, seksualni ili ekonomski integritet drugog člana porodice ili porodične zajednice. Zakonska definicija nasilja u porodici¹⁰ uglavnom podrazumijeva bilo koje stvarno ili prijetee fizičko, psihičko, seksualno ili ekonomsko nasilje – djelo nad nekim licem od strane drugog lica koje je u krvnom srodstvu ili živi u zajedničkom domaćinstvu, a kojim se drugom licu nanosi fizička, psihička ili seksualna povreda, patnja ili ekonomska šteta, kao i prijetnja takvim radnjama ili propuštanje činjenja dužne pažnje. Porodično nasilje postoji u slučaju kada počinitelj nasilja, primjenom nasilja, odnosno drskim ili bezobzirnim ponašanjem narušava spokojstvo drugog, ugrožava tjelesni integritet ili duševno zdravlje drugog člana svoje porodice ili zajedničkog domaćinstva (Mitrović, 2009: 138).

Svaka radnja koja ne sadrži obilježja krivičnog djela predstavlja prekršaj. Kako stvari stoje, u našem pozitivnom zakonodavstvu, često je veoma teško napraviti baš tu razliku.

Naime, krivično djelo „nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici“ propisano je u članu 208. Krivičnog zakona Republike Srpske („*Službeni glasnik Republike Srpske*“, broj 74/2014). Osnovni oblik djela čini lice koje primjenom nasilja, drskim ili bezobzirnim ponašanjem ugrožava spokojstvo, tjelesni integritet ili duševno zdravlje člana svoje porodice ili porodične zajednice i time dovede do povrede fizičkog ili psihičkog integriteta pasivnog subjekta. Propisana kazna za ovo djelo jeste novčana kazna ili kazna zatvora od tri mjeseca do tri godine. Prvi kvalifikovani oblik ovog krivičnog djela postoji ako je pri izvršenju djela učinilac koristio oružje, opasno oruđe ili drugo sredstvo pogodno da teško naruši zdravlje ili povrijedi tijelo. Propisana kazna za ovo djelo jeste kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Drugi kvalifikovani oblik djela postoji ako je usljed vršenja osnovnog ili prvog kvalifikovanog oblika djela pasivni subjekt zadobio tešku tjelesnu povredu, zdravlje mu teško narušeno, a djelo učinjeno nad pasivnim subjektom mlađim od osamnaest godina ili u prisustvu lica mlađeg od osamnaest godina. Propisana kazna za ovo djelo je kazna zatvora od dvije do deset godina. Treći kvalifikovani oblik djela postoji ako je usljed vršenja djela nastupila smrt člana porodice ili porodične zajednice za šta je propisana kazna zatvora od tri do petnaest godina. Četvrti kvalifikovani i najteži oblik

---

¹⁰ Prema savremenoj literaturi, kao vrste nasilja u porodici navode se: a) fizičko nasilje (guranje, šamaranje, premlaćivanje, čupanje kose, udaranje rukama, nogama i raznim predmetima, nanošenje povreda različitim vrstama oružja i raznim predmetima, kao i opekotine), b) psihičko nasilje (oblici zlostavljanja sa ciljem prezentovanja moći i kontrole nad žrtvom kroz razne zabrane, ponižavanja, potcjenjivanje, ismijavanje u javnosti, izolaciju, prijetnje, uvrede, ucjene, obezvređivanje, kontrolu kretanja, ograničavanje socijalnih komunikacija, pretjeranu ljubomoru i dr), v) seksualno nasilje (odnosi se na seksualno uznemiravanje i silovanje, odnosno primoravanje na seksualni odnos bez pristanka žrtve), g) ekonomsko zlostavljanje (uskraćivanje i oduzimanje finansijskih sredstava, zabrana bračnom partneru da radi, neplaćanje alimentacije ili izdržavanja, te neki drugi oblik ostavljanja bračnog partnera ili člana porodice bez sredstava za život) i d) socijalno nasilje (izolacija i kontrola nad društvenim životom – ograničavanje komunikacije sa prijateljima, rodbinom ili nekim drugim licima koja pripadaju užem krugu porodice).

djela postoji ukoliko je učinilac lišio života člana porodice ili porodične zajednice koga je prethodno zlostavljao. Predviđena kazna za ovo djelo je kazna zatvora od najmanje deset godina. Iz prethodno navedenog proizlazi da je zaštitni objekat djela spokojstvo porodice kao osnovne jedinice društvene zajednice i spokojstvo članova porodice. Pojedinačni zaštitni objekat su spokojstvo, tjelesni integritet, duševno zdravlje i život članova porodice ili porodične zajednice. Ovo krivično djelo se tako može definisati kao posebni, odnosno specijalni oblik krivičnog djela ugrožavanje sigurnosti (Jovašević i Đurđić, 2010).

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela određena ja posljedicom koja je direktno uzrokovana primjenom nasilja, kao i drskim ili bezobzirnim ponašanjem. Radnjom se ugrožava spokojstvo, tjelesni integritet, duševno zdravlje i život članova porodice. Posljedica djela je postavljena alternativno i ostvaruje se primjenom nasilja, drskim ili bezobzirnim ponašanjem. Kvalifikatorna okolnost postoji ako je učinilac prilikom izvršenja djela koristio oružje, opasno oruđe ili drugo podobno sredstvo da tijelo teško povrijedi ili zdravlje naruši. Tako djelo može da bude izvršeno od bilo kog člana porodice ili porodične zajednice nad drugim članom ili članovima.

Posljedicu nasilja u porodici je teško jednoznačno odrediti, ona je višestruka i slojevita, ogleda se u nastanku konkretne opasnosti pri narušavanju spokojstva porodice, tjelesnog i duševnog integriteta i oduzimanju života članu porodice. Radnje kojima se ostvaruje nasilje u porodici ostavljaju teške psihološke i socijalne poremećaje koje članovi porodice imaju dugo nakon izvršenog djela.

Kvalifikatorna okolnost četvrtom kvalifikovanom obliku ovog djela gdje je posljedica primjene nasilja smrt člana porodice ili porodične zajednice je kontinuitet zlostavljanja. Način izvršenja i posljedica koje su dodatno kvalifikovane kontinuitetom u zlostavljanju predstavljaju najteži oblik ovog djela. Kontinuirano zlostavljanje podrazumijeva: a) fizičko zlostavljanje koje podrazumijeva kontinuiranu primjenu fizičkog nasilja nad žrtvom koje se može kretati od teških tjelesnih povreda do fizičkog nasilja koje ne ostavlja tjelesne povrede (guranje, štipanje, lakši udarci otvorenim dlanom), b) seksualno zlostavljanje koje može da se kreće od kontinuiranog vršenja radnji koje imaju obilježja krivičnog djela (silovanje, obljuba nemoćnog lica, obljuba zloupotrebom položaja, zadovoljavanje polnih strasti pred drugim i dr.) i drugih radnji kojima se drugo lice seksualno iskorišćava i sa njime manipuliše i c) emotivno i socijalno zlostavljanje koje predstavlja primjenu raznih psihičkih oblika prinude i maltretiranja te onemogućavanje prava na slobodne socijalne kontakte.

Nadalje, u glavi drugoj u članu 6. Zakona taksativno se određuju radnje koje predstavljaju radnje nasilja u porodici i kojima se ostvaruje prekršaj:

- nasilje je svaka radnja nasilja člana porodice ili porodične zajednice kojom se ugrožava spokojstvo, psihički, tjelesni, seksualni ili ekonomski integritet drugog člana porodice ili porodične zajednice,
- prijetnja nanošenja tjelesne povrede članu porodice ili njemu bliskom licu,
- prijetnja oduzimanjem djece članu porodice ili izbacivanjem iz stana,
- iscrpljivanje radom, izgladnjivanje, uskraćivanje sna ili neophodnog odmora članu porodice,
- vaspitavanje djece na način ponižavajućeg postupanja,

- uskraćivanje sredstava za egzistenciju članu porodice,
- uskraćivanje prava na ekonomsku nezavisnost zabranom rada ili držanjem člana porodice u odnosnu zavisnosti ili podređenosti, prijetnjom ili ne davanjem sredstava za život ili drugim oblicima ekonomske dominacije,
- verbalni napad, psovanje, nazivanje pogrdnim imenom ili vrijeđanje člana porodice na drugi način,
- ograničavanje slobode komuniciranja člana porodice sa članovima porodice ili drugim licima,
- oštećenje, uništenje ili prometovanje zajedničke imovine ili imovine u posjedu, kao i oštećenje ili uništenje imovine u vlasništvu ili posjedu drugog člana porodice, odnosno, pokušaj da se to učini,
- uhođenje člana porodice i
- prouzrokovanje straha, poniženja, osjećaja manje vrijednosti, kao i druge radnje koje ne sadrže obilježja krivičnog djela.

Kada je u pitanju donošenje odluke da li djela nasilja u porodici treba procesuirati kao

prekršaje u skladu sa Zakonom ili kao krivična djela u skladu sa Krivičnim zakonom Republike Srpske, praksa ukazuje na veoma „čudne“ odluke postupajućih organa. Naime, djela nasilja u porodici s ozbiljnim posljedicama, kao što su tjelesne povrede ili ponavljanje djela nasilja u porodici, se najčešće kvalifikuju kao krivično djelo, a djela s blažim posljedicama ili vrijeđanje, kao prekršajna djela. Iako ove razlike nisu jasno predviđene u zakonima njih stručnjaci iz prakse veoma često navode (OSCE, 2009).

3 Hitne mjere zaštite žrtava nasilja u porodici

Međunarodni standardi sadrže preporuke državama o usvajanju zakona kojima bi se pravosudnim organima omogućilo da primijene mjere za zaštitu žrtava od svih oblika nasilja, kada je to potrebno i po hitnom postupku. Zaštitne mjere trebaju biti dostupne žrtvama, a njihova primjena ne smije biti uslovljena pokretanjem nekog drugog postupka. Tako su u Republici Srpskoj u članu 13. predviđene hitne mjere zaštite koje se mogu izreći žrtvi nasilja u porodici radi otklanjanja neposredne opasnosti po fizički i psihički integritet, a radi sprečavanja ponavljanja nasilja i garantovanja bezbjednosti žrtvi. Izricanje hitnih mjera zaštite je u nadležnosti prekršajnog odjeljenja nadležnog osnovnog suda. Izriče ih sudija za prekršaje rješenjem, na koje se može uložiti žalba u roku od tri dana, a koja ne odlaže izvršenje rješenja. O žalbi odlučuje vijeće nadležnog osnovnog suda u roku od 48 sati.

Zakon predviđa dvije hitne mjere zaštite a to su: udaljenje učinioca nasilja iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora i/ili zabrana približavanja i kontaktiranja učiniocu nasilja sa žrtvom nasilja u porodici. Prijedlog za izricanje hitne mjere zaštite podnosi policija, ovlašteni organ, ili oštećeno lice, a izriču se najkasnije u roku od 24 časa od prijema prijedloga, odnosno od izvođenja učinioca nasilja u porodici pred sud. Ova zakonska odredba već na određeni način eliminiše atribut „hitnost“, ukoliko

se počinioci djela nasilja u porodici odmah ne izvedu pred sud. Donošenje ovih mjera zahtijeva hitno postupanje policije i tužioca u svakom pojedinačnom slučaju nasilja u porodici.

4 Pripremanje i planiranje sprovođenja hitnih mjera zaštite

Sud koji je izrekao mjeru dostavlja rješenje o njenom izricanju nadležnoj organizacionoj jedinici Ministarstva unutrašnjih poslova na sprovođenje i ispituje njeno sprovođenje i opravdanost trajanja u periodu za koji je izrečena. Komandir policijske stanice (odnosno rukovodilac koga on neposredno ovlasti) koja je zaprimila rješenje nadležnog suda o izrečenoj hitnoj mjeri, određuje policijskog službenika odgovornog za pripremanje, planiranje i sprovođenje mjere. Odgovorni policijski službenik najprije provjerava bezbjednost žrtve i prikuplja informacije o tome da li učinilac nasilja postupa u skladu sa izrečenom hitnom mjerom. Takođe, poziva žrtvu na saradnju radi uspješnog sprovođenja hitne mjere, upoznaje je sa mjerama i sredstvima njene samozaštite, načinima i sredstvima međusobnog komuniciranja tokom trajanja mjere, radi osiguranja blagovremene razmjene informacija i preduzimanja neodložnih mjera i radnji neophodnih za njenu zaštitu.

Uz prethodni pristanak žrtve, odgovorni policijski službenik sa žrtvom dogovara i razrađuje sprovođenje plana postupanja žrtve kada joj prijete neotklonjiva i direktna opasnost od učinioca nasilja ili drugog lica, koje postupa zajedno s njim ili po njegovom nalogu, zatim način pružanja pomoći žrtvi od strane njene rodbine i drugih lica, te druge aktivnosti u cilju zaštite zdravlja i bezbjednosti žrtve do dolaska policijskih službenika.

Policijski službenik sačinjava procjenu ugroženosti žrtve i plan sprovođenja hitne mjere, a na osnovu prikupljenih informacija (uvidom u policijske evidencije, informacija dobijenih od žrtve, njene rodbine, komšija, prijatelja i poznanika u njenom životnom i radnom okruženju, kao i od institucija koje raspolažu podacima važnim za upoznavanje ličnosti učinioca nasilja i žrtve, te procjene njihovog ponašanja).

Procjena ugroženosti (član 7. Pravilnika) sadrži:

- podatke o učiniocu nasilja,
- podatke o ponašanju učinioca nasilja nakon izricanja mjere, kao i tokom trajanja mjere,
- podatke o učiniocu nasilja iz kaznene, operativne i prekršajne evidencije, kao i podatke iz registra oružja i municije,
- podatke o žrtvi i njenom ponašanju nakon izricanja mjere, kao i tokom trajanja mjere,
- zaključak o procjeni ugroženosti žrtve.

Plan sprovođenja hitne mjere (član 7. Pravilnika) sadrži:

- naziv suda, broj i datum rješenja, naziv izrečene mjere i vrijeme njenog trajanja,
- lične podatke i fotografiju učinioca nasilja,
- mjere i radnje koje se planski sprovode tokom trajanja mjere,
- preventivni prostor potreban za sprovođenje mjere (određuje se u odnosu na granicu zaštićenog prostora ili udaljenosti od žrtve određenu rješenjem suda kao koncentrični krug koji svojim prostorom i veličinom može obezbijediti blagovremeno zapažanje i preduzimanje mjera radi sprečavanja učinioca nasilja u namjeri ugrožavanja zdravlja i bezbjednosti žrtve), u kojem se prema učiniocu nasilja primjenjuju policijska ovlašćenja,
- podatke o policijskim službenicima određenim za sprovođenje planiranih mjera i radnji sa rokovima sprovođenja,
- hitne mjere i radnje koje se mogu očekivati u sprovođenju mjere, te način i nosioce njihovog sprovođenja i
- način upoznavanja ostalih policijskih službenika sa izrečenom mjerom i planom njenog sprovođenja.

Važno je napomenuti da se prilikom izrade plana sprovođenja hitne mjere zaštite konsultuje nadležni centar za socijalni rad. Nadležni rukovodilac policijske stanice obezbjeđuje da se sa zadacima iz plana sprovođenja hitne mjere upoznaju i policijski službenici koji nisu direktno uključeni u njeno sprovođenje koji takođe sačinjavaju izvještaj o mjerama i radnjama preduzetim tokom sprovođenja mjere i dostavljaju ga odgovornom policijskom službeniku koji ostvaruje kontakt sa žrtvom.

Policijski službenik koji zatekne učinioca nasilja u kršenju hitne mjere ili u okolnostima koje upućuju na namjeru kršenja mjere, ili koji zaprimi dojavu ili prijavu žrtve ili drugog lica o ponašanju učinioca nasilja kojim se krši hitna mjera, bez odlaganja preduzima mjere i radnje radi zaštite zdravlja i bezbjednosti žrtve i o tome obavještava odgovornog policijskog službenika ili lice koje ga zamjenjuje.

Policijski službenik sprovodi hitnu mjeru zaštite udaljenje učinioca nasilja iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora i to na udaljenost određenu sudom (član 14. Pravilnika) na način da upozorenjem učiniocu nasilja da ključeve objekta iz koga se udaljava preda žrtvi ili drugom prisutnom licu i omogućavanjem učiniocu nasilja da iz objekta iz koga se udaljava ponese svoje lične stvari neophodne za svakodnevni život i uzimanjem podataka o mogućem smještaju učinioca nasilja. Kada je sud rješenjem odredio oduzimanje ključeva, a učinilac nasilja odbije da žrtvi ili drugom prisutnom licu preda ključeve objekta iz koga se udaljava, ključevi se oduzimaju upotrebom sredstava sile.

Policijski službenik može udaljiti sa lica mjesta učinioca nasilja u sljedećim slučajevima:

- ukoliko učinilac nasilja i nakon upozorenja pokuša ući u prostor u koji mu je rješenjem suda zabranjen pristup,
- ukoliko učinioca nasilja zatekne u prostoru ili objektu iz koga je udaljen i
- u slučaju dojave ili prijave zbog postojanja osnova sumnje da je učinilac nasilja postupio suprotno izrečenoj mjeri.

U slučaju postojanja okolnosti koje upućuju na opasnost da će učinilac nasilja nakon udaljenja, suprotno izrečenoj hitnoj mjeri zaštite, pokušati ući u prostor ili objekat iz koga je udaljen, preduzimaju se planirane operativno-taktičke mjere i radnje sprečavanja učinioca nasilja da uđe u zaštićeni prostor ili objekat ili da ugrozi zdravlje i bezbjednost žrtve.

Policijski službenik sprovodi hitnu mjeru zaštite – zabrana približavanja i kontaktiranja učiniocu nasilja sa žrtvom nasilja u porodici (član 17. Pravilnika) blagovremenim preduzimanjem mjera, obezbjeđujući da se učinilac nasilja tokom sprovođenja te mjere pridržava zabrane približavanja žrtvi na udaljenosti određenoj rješenjem suda, na sljedeći način:

- u slučaju da učinioca nasilja zatekne u prostoru koji je određen planom sprovođenja mjere, naređuje mu da napusti prostor u kojem se nalazi žrtva i upozorava ga na posljedice u slučaju nepoštovanja rješenja suda,
- na dojavu žrtve ili drugog lica o nepoštovanju rješenja suda, odmah izađe na mjesto događaja, te naredi učiniocu nasilja da napusti prostor u kojem se nalazi žrtva, ukoliko je do takvog kontakta došlo slučajno i
- u slučaju saznanja o namjeri ili planu učinioca nasilja da postupi suprotno rješenju suda ili namjeri da ugrozi zdravlje i bezbjednost žrtve na drugi način, odmah pronađe učinioca nasilja i upozori ga na posljedice takvog ponašanja.

Ako učinilac nasilja krši ovu hitnu mjeru zaštite ili odbije da postupi po naređenju policijskog službenika da napusti prostor, policijski službenik ga udaljava sa lica mjesta i odmah, uz izvještaj, obavještava nadležnog tužioca, nadležni sud i centar za socijalni rad.

Ukoliko učinilac nasilja za kontaktiranje sa žrtvom koristi sredstva za komunikaciju na daljinu, policijski službenik upućuje žrtvu da od pravnog lica koje pruža telekomunikacijske usluge zatraži podatke o istovjetnosti telekomunikacijskih adresa, koje su u određenom periodu uspostavile vezu sa telekomunikacijskim uređajem koji koristi žrtva, te da takve podatke dostavi odgovornom licu.

Kada su u pitanju evidencije i izvještavanje prema Pravilniku je definisano da Centar javne bezbjednosti vodi evidencije o preduzetim radnjama, o broju pokrenutih i završenih postupaka i drugim preduzetim mjerama u vezi sa sprovođenjem hitnih mjera. Centri javne bezbjednosti, na zahtjev nadležne uprave Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, dostavljaju navedene evidencije. Policijska stanica nadležna za sprovođenje hitnih mjera vodi evidencije na način da formira i vodi spis u koji se ulažu sva pismena nastala tokom pripreme, planiranja i sprovođenja mjere. Policijska stanica dostavlja centru za socijalni rad, prema mjestu prebivališta, odnosno boravišta žrtve, izvještaj o sprovođenju izrečenih mjera. Policijska stanica nadležna za sprovođenje mjere dužna je da, u skladu sa Zakonom, prati njeno izvršenje i o tome izvještava sud, predlaže prekid, produženje ili zamjenu drugom mjerom. Odgovorni policijski službenik podnosi izvještaj u pisanom obliku o sprovođenju hitnih mjera rukovodiocu najmanje jednom sedmično, a po potrebi i češće.

5 Zaključak

U postojećem pravnom okviru u Republici Srpskoj, pravna kvalifikacija djela nasilja u porodici kao prekršaja, ili krivičnog djela, u skladu je s opšteprihvaćenim shvatanjem pojma krivičnog djela, koji se navodi u međunarodnim dokumentima. Međutim, kod nas, postoje izvjesne bitne razlike između prekršaja i krivičnih djela. Zakon o zaštiti nasilja u porodici propisuje da o izvršenom djelu nasilja u porodici policija odmah obavještava i nadležnog tužioca. Ukoliko tužilac i policija donesu odluku o tome da je neko djelo prekršaj policija podnosi prijavu direktno sudiji za prekršaje u prekršajnom odjeljenju osnovnog suda. U ovim slučajevima uloga tužioca gotovo i ne postoji (odnosno završava se već prilikom donošenja odluke da je neko djelo prekršaj). Takođe, izvjesna je značajna razlika između vrsta sankcija za počinjene prekršaje i sankcija za krivična djela. Generalno, prekršajna djela smatraju se manje ozbiljnim, te procesuiranje nasilja u porodici kao prekršajnog djela minimalizuje ozbiljnost koju vršenje nasilja u porodici ima nad članom porodice. Da li neko djelo smatrati za prekršaj ili za krivično djelo često je rezultat nejednakog mišljenja policije i tužilaca. Bez jasne pravne kvalifikacije, jasnog razlikovanja osnovnih elemenata ovih djela i sveobuhvatne edukacije svih učesnika u postupku, nema adekvatnog donošenja odluka u pogledu kažnjavanja nasilnika. Najbolje rješenje podrazumijeva smatranje svakog nasilja u porodici krivičnim djelom. Dobar primjer prakse predstavlja osnivanje Prvog osnovnog javnog tužilaštva u Beogradu koje je oformilo posebno odjeljenje za borbu protiv nasilja u porodici. Ono je sastavljeno od tri zamjenika javnog tužioca koji postupaju samo u krivičnim predmetima protiv polne slobode i krivičnim djelima protiv braka i porodice.

Kada su u pitanju hitne mjere zaštite jasno je da su one osmišljene s ciljem da se spriječi daljnje izlaganje žrtve nasilju. Zaštitne mjere treba da služe da se pomogne žrtvi, i trebaju biti dostupne žrtvi, nezavisno od bilo kojeg drugog postupka. Međutim, postavlja se krajnje opravdano pitanje, a to je pitanje izricanja i primjene ovih mjera. Naime, kako se iz neformalnih razgovora sa policijskim službenicima moglo saznati, ove mjere se rijetko, gotovo nikako i ne izriču. Sve ovo ukazuje na to da je neprovođenje odredaba Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, prirodna posljedica nerazumijevanja ovog fenomena, nedovoljnog poznavanja zakona, neznanja i nedostatka sredstava da se adekvatno reaguje na nasilje u porodici, te nedostatka konkretnih mehanizama za osiguranje koordiniranih reakcije od strane nadležnih institucija i lica u zaštiti žrtava i gonjenju počinitelaca.

Popis literature

- Grupa autora (2010). Sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici u Republici Srpskoj – Priručnik za postupanje subjekata zaštite, Drugo dopunjeno izdanje. Banja Luka: Vlada Republike Srpske, Gender centar – Centar za jednakost i ravnopravnost polova.
- Jovanović, S. (2010). *Pravna zaštita od nasilja u porodici*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- Jovašević, D., Đurđić, V. (2010). *Krivično pravo: posebni deo, 2*. Izmenjeno i dopunjeno izdanje. Beograd: Nomos.
- Logar, R. (2005). „Nasilje nad ženama: primjeri DOBRE PRAKSE u eliminaciji nasilja i borbi protiv nasilja nad ženama”. U: Austrijski model intervencije u slučajevima nasilja u porodici. Beograd: WAVE (Evropska mreža protiv nasilja nad ženama), Prevod i štampanje rada Autonomni ženski centar.
- Mitrović, Lj. (2009). *Prekršajno pravo – poseban dio*. Banja Luka: Međunarodno udruženje naučnih radnika – AIS.
- Mitrović, Lj., Grbić Pavlović, N. (2011). Zaštitne mjere iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici. *Pravna riječ, 29*, 369-384.
- OSCE BIH (2009). *Nasilje u porodici – odgovor nadležnih institucija i zaštita žrtava u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj, Zapažanja o primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u porodici u praksi nadležnih institucija*, Sarajevo: OSCE BiH.
- Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, Vijeće Evrope, Istanbul, 11. maj 2011.
- Krivični zakon Republike Srpske, *Sl. glasnik RS*, broj 73/14.
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, *Sl. glasnik RS*, br. 102/12 i 108/13.
- Pravilnik o načinu sprovođenja hitnih i zaštitnih mjera koje su u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova, *Sl. glasnik RS*, broj 73/14.